

GENDEROVĚ SENZITIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

PODZIM 2016

OBECNÉ INFORMACE

VYUČUJÍCÍ: Lenka Slepíčková, Petra Havlíková, Kristýna Pešáková

KONZULTAČNÍ HODINY: čtvrtek 7:30 – 9.00 (před výukou či po výuce) nebo dle domluvy

JAK MĚ KONTAKTOVAT: PETRA.HAVLIKOVA@NESEHNUTI.CZ, 732 854 435

POZNÁMKA PRO E-MAILOVOU KOMUNIKACI: V PŘEDMĚTU E-MAILU PROSÍM POUŽÍVEJTE KÓD PŘEDMĚTU **SP_GSV**.

ANOTACE: Studující se naučí rozeznávat dopady genderových stereotypů a dalších typů znevýhodnění na vzdělávací proces a šířeji i na nerovnosti ve vzdělávání, seznámí se s obsahem pojmu genderově senzitivní pedagogika, naučí se techniky pro vedení výuky tak, aby na ní participovali všichni žáci a žákyně a využívat takových obsahů, které reflektují životní zkušenosti a historii mužů i žen. Studující budou diskutovat a formovat vlastní názor na genderové aspekty ve vzdělávání a zpracují odborné práce na vlastní zvolená témata (např. problematiku genderově citlivých učebnic, možnosti většího zapojení dívek/chlapců do různých předmětů, problematiku genderových stereotypů při poradenství volby povolání a další). S externími odborníky a odborníky absolvují specializované workshopy zaměřené na kritickou reflexi témat jako je vzdělávání v oblasti sexuální výchovy, genderově senzitivní učební materiály, vliv společnosti na volbu povolání a další.

POŽADAVKY K UKONČENÍ KURZU

K úspěšnému ukončení kurzu je zapotřebí následujícího:

- Docházka do kurzu alespoň 70 %. Vyšší absence je možná pouze po individuální domluvě z relevantních důvodů. Do docházky se nepočítá úvodní hodina. (Bez bodového ohodnocení, nesplnění podmínky znamená nepřípuštění ke zkoušce ve formě kolokvia)
- Průběžná příprava na hodiny a práce v nich. Zejména se jedná o přípravu v podobě plnění úkolů, četby a aktivní účast formou diskuze, zapojování se do aktivit a podobně. (30 bodů)
- Vypracování závěrečné písemné práce - včetně průběžných úkolů k závěrečné práci se vztahujících. (40 bodů)
- Složení zkoušky formou kolokvia – diskuze ve skupině. V rámci kolokvia bude kladen důraz zejména na formulaci vlastního názoru, argumentaci a dávání poznatků do vzájemných souvislostí. (30 bodů)

Hodnotící stupnice – součet bodů za aktivitu, úkoly, závěrečnou práci a kolokvium (známka a body):

A	100-90
B	89 – 80
C	79 – 70
D	69 – 60
E	59 – 50
F	49 a méně

PROGRAM:

1. 22. 9. 2016 - ÚVODNÍ HODINA, PŘEDSTAVENÍ SYLABU, NASTAVENÍ CÍLŮ PŘEDMĚTU
Úvodní hodinu prosím nepodceňujte – kromě vzájemného seznámení na ní upravíme sylabus podle potřeb studijní skupiny, odsouhlasíme si harmonogram a výstupy předmětu.

2. 29. 9. 2016 – GENDER A GENDEROVÉ STEREOTYPY, SOCIALIZACE, GENDEROVÉ ROLE, DISKRIMINACE

Teorie, interaktivní workshopy k hlubšímu pochopení genderových stereotypů, diskuze.

Četba: Anna Babanová, Josef Miškolci: *Genderově citlivá výchova: Kde začít?* Praha: Žába na prameni, o.s., 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.: Jsou chlapci od přírody živější a aktivnější než dívky? Gender, genderová socializace a její role v pedagogice (Lucie Jarkovská), str. 10-30.

3. 6. 10. 2016 – GENDEROVÉ NEROVNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ

Horizontální a vertikální segregace ve vzdělávání, oborové rozdíly. Vertikální segregace ve vzdělávání a vědě – skleněný strop a výtah, genderové složení mezi studujícími a vyučujícími na jednotlivých stupních vzdělávání. Stereotypy při volbě povolání a oboru studia. Horizontální segregace ve vzdělání – rozdíly v přístupu k chlapcům a dívkám, stereotypy ve výuce.

Četba: Irena Smetáčková: *Genderové představy a vztahy. Sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy.* Praha: SLON, 2016. ISBN 978-80-7419-229-6.: *Genderové vyjednávání ve školních třídách*, str. 177-213.

Lucie Jarkovská: *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělávání.* Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2005. ISBN: 80-903228-6-7: *Genderová specifika výuky ve školách*, str. 7-12.

4. 13. 10. 2016 – PRINCIPY GENDEROVĚ SENZITIVNÍ PEDAGOGIKY (HODINU VEDE HOSTKA ANNA BABANOVÁ)

Seznámíme s koncepty genderově zatížené a genderově senzitivní pedagogiky a vysvětlíme, v čem spočívají jejich zásadní rozdíly. Poté zaměříme pozornost k zásadním oblastem genderově senzitivní pedagogiky, kterými jsou oblast školní komunikace, obsahů učiva a oblast hodnocení. V semináři nabídneme konkrétní pedagogické strategie, které směřují k budování respektujícího učebního prostředí.

Četba: <http://denikcitlivky.tumblr.com/> (projít si)

Úkol: Sebeevaluační dotazník genderově senzitivního pedagogického přístupu. Vypracujte individuálně dotazník a vaše výsledky krátce písemně zhodnoťte a **vložte do odevzdávacího do 20. 10. 2016 (23:59)**.

5. 20. 10. 2016 - ČTECÍ TÝDEN, ZPRACOVÁNÍ NÁVRHU ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ

Úkol: Zpracujte návrh tématu závěrečné práce obsahující: Návrh tématu, cíle práce (výzkumné otázky), základní zdroje pro zpracování práce (literatura, lidé). V rozsahu min. 1 normostrany. **Návrh odevzdejte do 23. 10. do 23:59 do odevzdávacího předmětu.**

Četba: Povinná a doporučená četba předmětu.

6. 27. 10. 2016 – GENDEROVĚ SENZITIVNÍ JAZYK

Zásady a výhody používání genderově senzitivního jazyka. Praktické ukázky vhodných a nevhodných formulací a kritická diskuze nad nimi. Analýza textu z hlediska jazyka. Diskuze nad aktuálními tématy.

Četba: Anna Babanová, Josef Miškolci: *Gendrově citlivá výchova: Kde začít?* Praha: Žába na prameni, o.s., 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.: Jakým jazykem promlouvá škola? Gender v jazyce a učebních pomůckách (Jana Valdřová), str. 30-54.

Úkol: Vyhledejte zajímavé příklady použití genderově (ne)senzitivního jazyka např. v médiích. Připravte si alespoň jeden příklad, o kterém budeme diskutovat na hodině. Úkol není nutné odevzdávat, ale na hodině je očekávána připravenost.

7. 3. 11. 2016 – PRAKTICKÉ PŘÍKLADY VÝUKY, RESPEKTUJÍCÍ KOMUNIKACE, INDIVIDUÁLNÍHO PŘÍSTUPU KE STUDUJÍCÍM (HOSTKA ANNA BABANOVÁ)

Budou prezentovány konkrétní ukázky genderově senzitivních výukových materiálů (v českém i anglickém jazyce) a způsobů hodnocení a sebehodnocení. Na konkrétních video ukázkách z výuky budeme posuzovat míru jejich genderové zatíženosti a vyvodíme strategie pro rozvoj a podporu respektující komunikace.

Četba: Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X. (dostupné online: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/download-publication/820>): Pedagogická komunikace mezi vyučujícími a žáky/němi (Jana Valdřová), str. 39-45.

8. 10. 11. 2016 - GENDEROVÉ STEREOTYPY A DISKRIMINAČNÍ ZOBRAZOVÁNÍ ŽEN A MUŽŮ (NEJEN) V UČEBNÍČÍCH – ANALÝZA ZOBRAZOVÁNÍ ŽEN A MUŽŮ V UČEBNÍČÍCH, MÉDIÍCH A REKLAMĚ

Stereotypy a sexismus v zobrazování žen a mužů v reklamě, médiích a učebnicích – jak je rozpoznat, typy a příklady. Zobrazování žen a mužů je ovlivněno nastavením a očekáváním společnosti, na které média, reklama, ale i např. učebnice zároveň reagují a zároveň je pomáhají reprodukovat. Hodina se bude rovněž zabývat tím, jaký dopad na nás mají mediální obrazy, jaké jsou důsledky mediálního sexismu a co se s tím dá dělat.

Četba: Irena Smetáčková: *Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X: Učivo a učebnice. (Irena Smetáčková, Jana Valdová), str. 26-31.

9. 17. 11. 2016 – ODEVZDÁNÍ ROZPRACOVANÉ ZÁVĚREČNÉ PRÁCE (STÁTNÍ SVÁTEK, VÝUKA FYZICKY NEPROBÍHÁ)

Úkol: Odevzdejte do 20. 11. 23:59 rozpracovanou závěrečnou práci, které bude obsahovat téma, rešerši literatury, metodologii práce, rozpracovanou teoretickou část a popis případné praktické části v rozsahu min. 3 normostrany.

10. 24. 11. 2016 – WORKSHOP NA RŮZNÉ METODY VNÁŠENÍ GENDEROVÝCH TÉMAT DO VÝUKY

Další praktické příklady cvičení, diskuze nad vlastními pedagogickými zážitky, představení a ukázky možných výukových materiálů (tištěné, videomateriály a další), evaluace ve výuce.

Četba: Irena Smetáčková, Klára Vlková: *Gender ve škole. Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2005. ISBN 80-903331-2-5.

Úkol: Projděte si publikaci *Gender ve škole* a vyberte z ní jednu z žákovských aktivit, která vás nejvíce zaujme. Na hodině o ní a dalších aktivitách budeme diskutovat a zkusit si je.

11. 1. 12. 2016 – GENDER A ZDRAVOTNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ

Pohled na fyzické a mentální znevýhodnění feministickou perspektivou. Přednášející je v domluvě.

12. 8. 12. 2016 ZÁVĚREČNÁ HODINA – EVALUACE VÝUKY, DOMLUVA NA KOLOKVIU

Další doporučená literatura a zdroje:

POVINNÁ:

1. Anna Babanová, Josef Miškolci: *Gendrově citlivá výchova: Kde začít?* Praha: Žába na prameni, o.s., 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.: Jsou chlapci od přírody živější a aktivnější než dívky? Gender, genderová socializace a její role v pedagogice (Lucie Jarkovská), str. 10-30.

2. Irena Smetáčková: *Genderové představy a vztahy. Sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Praha: SLON, 2016. ISBN 978-80-7419-229-6: Genderové vyjednávání ve školních třídách, str. 177-213.

3. Anna Babanová, Josef Miškolci: *Gendrově citlivá výchova: Kde začít?* Praha: Žába na prameni, o.s., 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.: Jakým jazykem promlouvá škola? Gender v jazyce a učebních pomůckách (Jana Valdřová), str. 30-54.

4. Irena Smetáčková: *Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X.: Učivo a učebnice. (Irena Smetáčková, Jana Valdřová), str. 26-31.

5. <http://denikcitlivky.tumblr.com/> (projít si)

6. *Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X. (dostupné online: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/download-publication/820>): Pedagogická komunikace mezi vyučujícími a žáky/němi (Jana Valdřová), str. 39-45.

7. Lucie Jarkovská: *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělávání*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2005. ISBN: 80-903228-6-7: Genderová specifika výuky ve školách, str. 7-12.

8. Irena Smetáčková, Klára Vlková: *Gender ve škole. Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, o. p. s., 2005. ISBN 80-903331-2-5.

DOPORUČENÁ:

1. SLOBODA, Zdeněk. Mediální výchova a genderově citlivá pedagogika. In: gitA - Černá na bíle aneb Vidět svět různě. 1. vyd. Praha: gitA, 2008, s. 17-20. ISBN 978-80-254-3429-1.

2. Babanová, Anna. *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém*. Sborník textů kolektivu autorek k problematice genderových aspektů školství v ČR. Praha: Gender studies, 2008. ISBN 978-80-86520-28-5.

(dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/download/vzdelavani.pdf>)

3. Jana Valdřová, Blanka Knotková-Čapková, Pavla Paclíková. *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. MŠMT, dostupné z: http://www.msmt.cz/file/1546_1_1/

4. Irena Smetáčková: *Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X.

5. Anna Babanová, Josef Miškolci: *Gendrově citlivá výchova: Kde začít?* Praha: Žába na prameni, o.s., 2007. ISBN 978-80-239-8798-0.

6. Irena Smetáčková: *Genderové představy a vztahy. Sociální a kognitivní aspekty vývoje maskulinity a femininity v průběhu základní školy*. Praha: SLON, 2016. ISBN 978-80-7419-229-6.

7. Lucie Jarkovská: *Rovné příležitosti dívek a chlapců ve vzdělávání*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2005. ISBN: 80-903228-6-7

8. Školní třída (Lucie Jarkovská), str. 45-50. Irena Smetáčková: *Gender ve škole. Příručka pro budoucí i současné učitelky a učitele*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-5-X.

9. Jana Cviková, Jana Juráňová, eds.: *Ružový a modrý svět. Rodové stereotypy a ich důsledky*. Bratislava: ASPEKT, 2003. ISBN 80-89140-02-5. Dostupné z: [http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-\(cd-rom\)/ruzovy-a-modry-svet](http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/ruzovy-a-modry-svet).

10. Jana Cviková, Jarmila Filadelfiová: *Rodový pohľad na školstvo. Aspekty klíčových rizík*. Bratislava: ASPEKT, 2008. Str. 43 – 87. ISBN: 978-80-85549-82-9. Dostupné z: http://www.ruzovymodrysvet.sk/chillout5_items/1/1/3/9/1139_961452.pdf.

11. Helena Skálová, ed.: *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém*. Praha: Gender Studies, 2008. Dostupné z: <http://genderstudies.cz/download/vzdelavani.pdf>.

MEDAILONKY VYUČUJÍCÍCH

ANNA BABANOVÁ: Vystudovala Učitelství pro 1.stupeň ZŠ na Ped F UK v Praze. Učila šest let na prvním stupni malé základní školy blízko Prahy. Dlouhodobě se zajímá o problematiku individualizace ve výuce a genderově citlivé pedagogiky. Spolupracovala s řadou vzdělávacích institucí, např. PedF UK, Cermat, Otevřená společnost, Národní galerie, NIDV, Step by Step ČR. Podílela se na vzniku řady pedagogických příruček, zaměřených na bezpředsudkové vzdělávání. V současné době se věnuje lektorování a mentoringu. Je členkou Genderové expertní komory ČR a České asociace mentoringu ve vzdělávání.

PETRA HAVLÍKOVÁ: Koordinuje program Ženská práva jsou lidská práva, ve kterém působí od roku 2008. Vystudovala žurnalistiku, genderová studia a navazující magisterskou sociologii a divadelní vědu na Masarykově univerzitě. Reprezentuje NESEHNUTÍ v Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a jako členka výkonného výboru České ženské lobby. Dobrovolně se zapojuje také do projektů proti rasismu a na podporu LGBT práv. Působí také v organizaci Brno kulturní, která má za cíl transparentní financování brněnské kultury. Ve volném čase se nejraději vyskytuje na nejrůznějších kulturních akcích.

KRISTÝNA PEŠÁKOVÁ: Na FSS MU absolvovala magisterské studium oboru Sociální politika a sociální práce, ve kterém i získala doktorát. Několik let byla dobrovolnicí v různých organizacích (CESOP, Ratolest, Amnesty International), později poznala NESEHNUTÍ, ve kterém už zůstala. Nejjednodušeji se s ní setkáte, rozhodnete-li se zapojit do ženskoprávních aktivit NESEHNUTÍ. Zajímá se o téma násilí páchaného na mužích, ráda cestuje, potápí se a neskutečně obdivuje žraloky.

LENKA SLEPIČKOVÁ: Lenka Slepíčková vystudovala sociologii na Fakultě sociálních studií. Dlouhodobě se věnuje výzkumům v oblasti sociologie rodiny, medicíny a vzdělávání. Na Pedagogické fakultě MU učí od roku 2009 především předměty zaměřené na metodologii výzkumu a na sociologii. Každý semestr obdrží nejobsáhlejší a nejpozoruhodnější komentáře v předmětové anketě ze všech svých kolegyně a kolegů.